

this idea, the literary text is considered as a part of a wider cultural context, and the more textual aspects of this context are analyzed in the process of interpretation, the more relevant this process becomes. The biography of the writer, which was excluded from the literary analysis by the previous interpretative methods, post-structuralism and deconstruction, is rehabilitated in "new historicism". In addition, the representatives of this method focus on the literary value of the biography itself, emphasizing the process of creating the identity in the biographical text.

To sum up, in the terms of "new historicism", the literary text becomes an interdisciplinary object deeply involved in the development of culture. The biography, from this point of view, appears to be one of the most important cultural contexts that are to be considered in the process of interpretation.

Keywords: new historicism, biography, Stephen Greenblatt, interpretation.

Матеріал надійшов 03.04.2017

УДК 821.411.16(569.4).09

Орешко М. В.

ПРО ЩО НАМ ГОВОРИТЬ ГОЛОС МОЛОДОГО ІЗРАЇЛЮ

Етгар Керет є одним із найвідоміших ізраїльських авторів, мала проза якого перекладена більш ніж п'ятдесятьма мовами та опублікована в сорока двох країнах. Письменник уже отримав значну кількість престижних міжнародних премій та був названий генієм на шпальтах «The New York Times». 2016 року було перекладено українською мовою останній збірник його малої прози. Тоді ж з'явилося декілька інтерв'ю з автором і статей про нього, проте Етгара Керета не можна вважати відомим в Україні письменником. Саме тому стаття має на меті подати більше інформації про життєвий шлях Керета, аксіологію та естетику його творів.

Ключові слова: ізраїльська література, 1990-ті роки, постмодернізм, Етгар Керет, біографія, аксіологія, поезика.

Одним із найпомітніших явищ сучасного літературного процесу є розширення канону: з'являються нові українські письменники, видаються нові переклади класичних текстів, на полицях книгарень можна знайти твори, написані в найрізноманітніших та найвіддаленіших кутках світу. Одним із письменників, якого не так уже й давно відкрили для себе українські читачі, є ізраїльський прозаїк Етгар Керет.

У «The New York Times» його назвали генієм, у «The Independent» – голосом молодого Ізраїлю, а Салман Рушді переконаний, що цей блискучий письменник є рупором думок не цього, а вже навіть наступного покоління своєї країни. Проте

в «The Front Page Magazine» Етгара Керета визнали антиізраїльським письменником, книги якого краще просто викинути. Звісно ж, книги Керета ніхто не викидає, адже, попри негачію радикалів, він є одним із найулюбленіших письменників Ізраїлю, якого до того ж добре знають за межами його держави.

Твори Етгара Керета перекладені більш ніж п'ятдесятьма мовами, зокрема й українською. Письменник відвідав «Книжковий Арсенал» 2016 року, де радо розповів про себе та свою творчість, однак ми знаємо про нього зовсім небагато. Метою цієї публікації є подати трохи більше інформації про Етгара Керета, окреслити

особливості його письма та, на додаток, запропонувати українському читачеві кілька подосі не перекладених оповідань Керета у власному перекладі.

Література – це не гра. У багатьох статтях Керета називають постмодерністом. Проте його твори та ставлення до письма не вельми збігаються з усталеними уявленнями про поетику постмодернізму. У прозі Етгара Керета ми не знайдемо визначального для цієї естетичної системи – ателічності, ставлення до літератури як до гри, а до слова як до ужиткового і несакрального матеріалу. Чи не тому, що всі ці історії мали виняткову вагу в житті письменника.

Своє перше оповідання Етгар Керет створив у дев'ятнадцять років, і сам акт письма був не так свідомою апробацією творчого потенціалу, як спробою врятувати власне життя. На щастя, спроба вдалася, і депресивний солдат зрозумів, що він – письменник. Література завжди була частиною його життя, адже в сім'ї Етгара Керета розмовляли шістьма мовами й багато читали, проте саме усні історії, розказані батьком і матір'ю, сформували його світоглядно-аксіологічні виміри.

Орена Керет, матір Етгара Керета, народилася й виросла у варшавському гетто. Там у неї на очах убили її матір та брата. Ефраїм Керет, батько письменника, теж був уродженцем Польщі. Під час Другої світової війни він разом зі своєю сім'єю 600 днів переховувався в невеликій землянці. Коли радянські війська прийшли на ці території та знайшли людей у сховищі, то їх довелося підіймати, адже через атрофовані м'язи вони не могли ходити. Ефраїму та Орени вдалося вижити під час Голокосту та втілити в життя свою найбільшу мрію – створити сім'ю та забезпечити їй гідне існування.

Найяскравішими дитячими спогадами Етгара Керета є історії, які йому розповідали батьки. Коли Орена Керет була маленькою, її родина жила в гетто й не мала доступу до дитячих книжок, тому щовечора матір вигадувала їй історії. Орена втратила всіх своїх рідних, проте, створивши свою сім'ю, вона зберегла цю традицію і щовечора розповідала Етгару історії, які були чимось унікальним і магічним, адже, розказані всього один раз, тут і тепер, вони зникали і більше не повторювалися.

Коли матір працювала допізна, то обов'язок вигадувати історії лягав на батька. Ефраїм Керет не мав багатої уяви та не знав, як будувати історії, проте він був змушений це робити, адже в будинку не було жодної дитячої книжки. Він надзвичайно хвилювався і розповідав історії, що були реальними подіями з його життя: *«Історії,*

які розповідала мама, допомогли мені зрозуміти силу уяви та безмежність світу, в якому ми живемо: ти завжди можеш вигадати щось нове, можеш наповнити і розширити світ, у якому живеш, а слова, які ми використовуємо, цілком реальні, і ти можеш просто ходити поміж ними. Історії, які розповідав тато, навчили мене децю іншого. У них завжди були люди, які, на мій дитячий погляд, чинили неправильно, а метою кожної історії було не тільки виправдати їхні дії, а й змусити зрозуміти їх, послідувати їм. Отже, у всіх його історіях люди ставали Людьми, що б вони не зробили. Можна сказати, що я любив ці історії трохи більше, можливо, через те, що вони розповідались не так часто, а можливо, тому, що тато страшенно прів, розповідаючи їх, якщо мати просто розквітала в історіях, то батько був страшенно ними наляканий» [31].

Усі історії, які Ефраїм Керет розповідав своєму синові Етгару, завжди відбувалися в одному місці – в борделі, а протагоністами були повії, мафіозі або ж пияки. Для п'ятирічної дитини такі герої не мали негативних конотацій, особливо зважаючи на пояснення, що давав батько: повія – це людина, яка слухає про чужі проблеми за гроші, мафіозі – це ті, хто бере ренту з будинків, які їм навіть не належать, а пияки – це люди в особливому фізичному стані, в якому що більше рідини ти п'єш, то щасливіший стаєш. І вже в ранньому віці Етгар Керет мав професійну дилему: бути повією-п'яницею чи мафіозі-алкоголіком.

Коли Етгару було десять років, він зрозумів, що батькові історії були не зовсім правдиві, та ще й не зовсім підходили для дітей, тому хлопчик покликав батька на серйозну розмову, вимагаючи пояснень. Батько розповів, що оскільки він не міг нічого вигадати, то мусив розповідати якісь веселі та щасливі історії зі свого життя, проте це виявилось складним завданням. Історії з дитинства зовсім не підходили, бо нікого не розважить оповідь про те, як він два роки сидів у землі, або як нацисти закатували його сестру, що не хотіла видати схованку свого брата. Історія про те, як Ефраїм намагався потрапити до Ізраїлю після Другої світової війни, теж була не найприємнішою. Коли він приїхав у Ізраїль, його спіймали британці та депортували спершу до Європи, потім до Кіпру як нелегального емігранта, якому було заборонено повертатися. Тоді він вступив до лав організації Іргун, що підпільно боролася проти британської окупації. Організація доручила Керетові відповідальне завдання – забрати придбану в Коза Ностри вогнепальну зброю та таємно провезти її в Ізраїль. Ця

операція не вдалась, адже британська розвідка отруїла Ефраїма Керета, якому, проте, вдалося вижити. Він залишився без грошей та стріхи над головою. На щастя, італійська мафія воліла не залишати спільника бездомним волоцюгою, що ночував у парках, тому вони запропонували Ефраїму безкоштовно жити в одному з їхніх борделів, і дев'ять місяців, які він там провів, були одними з найщасливіших: *«це був час, коли я знову був Людиною, вперше в житті я не повинен був приховувати того, що я єврей, вперше в житті я міг спати цілісіньку ніч, не прокидаючись від страху, вперше в житті я міг знайти людяність навколо себе»* [31].

Таке пояснення батька не лише уможливило розуміння його дивних історій, а й сформувало значення літератури для Етгара Керета загалом. Він зрозумів, що література – це не казочки, це не вигадка і не прикрашання дійсності для надання їй більш симпатичних рис: **роль історій полягає в тому, щоб гуманізувати те, що тебе оточує, в тому, щоб прийняти життя як таке в усій його відроздливості, а тоді знайти в ньому щось людяне, щось вартісне, що виправдовувало б наше існування** [31].

Хлопчик виріс, а книги прийшли на зміну усним історіям, які в найпотрібніший момент знову повернулися до письменника, немов добрі друзі. Етгару Керету було дев'ятнадцять років, і він відбував військову службу разом зі своїм найкращим другом дитинства, якого, щоправда, взяли до армії на кілька місяців раніше. Він працював у відділі комп'ютерного забезпечення і переконав керівництво, що Керет – комп'ютерний геній. Це, звісно ж, було цілковитою брехнею, проте друзі могли бути разом і вдень, і вночі (саме тоді вони вчили Керета користуватися комп'ютером, щоби приховати свій обман). Для багатьох юнаків служба в армії є складним випробуванням через уніфікацію, стандартизацію та нівелювання ідентичності. Так було і для Етгара та його друга, що з кожним днем ставав усе похмурішим та все більше говорив про нерозуміння сенсу власного життя.

Одного дня, коли Керет і його друг були на чергуванні в маленькій кімнаті з комп'ютером, що не мала вікон, адже була розташована глибоко під землею, Етгару потрібно було піднятися нагору за дорученням. Коли він повернувся, то знайшов свого друга на підлозі в калюжі крові, адже той вистрелив собі в голову. Друга Етгара забрали в реанімацію, проте його не вдалося врятувати. Військовий психолог оглянув Керета і радо повідомив адміністрації, що солдат у порядку й готовий продовжувати службу. Наступного дня Керета

відправили на чергування в ту саму кімнату, де кілька годин тому його друг вчинив самогубство. Куля, що пройшла крізь його мозок, досі була у стіні, кров відмили погано, тому черевики прилипали до підлоги. Етгар Керет повинен був провести в цій кімнаті двадцять чотири години на самоті: *«Коли я зайшов туди, я відчув, що повинен буду боротися за своє виживання, що я повинен знайти хоч якийсь аргумент для того, щоб жити, незважаючи навіть на те, що моє життя виглядало нестерпним, а зброя була при мені. І це повернуло мене до історій, які розповідав мені батько»* [31].

Керет усівся на підлозі та почав розповідати собі історії. Згодом він помітив, що одну історію він розповідає собі вже декілька разів. Оскільки в кімнаті був комп'ютер, то Етгар вирішив її записати. О шостій тридцять ранку, закінчивши чергування, він відчайдушно вирушив на пошуки читача. Він поїхав до свого старшого брата, який, взявши маленького пса, вийшов зі своєї квартири, щоб не розбудити свою дівчину та прочитати братову історію. Вона була дуже коротка, закінчивши читання, старший брат Керета обняв його, висловив своє захоплення історією та здивування хистом, про який ніхто ніколи не підозрював. Тоді старший брат Керета запитав, чи існують іще копії історії. Після ствердної відповіді він загорнув у папірець собачі екскременти та викинув у смітник. Саме в той момент Етгар Керет зрозумів, що він – письменник. Він знав, що брат викинув його оповідання разом із собачим послідом, адже воно, як і батькові історії, вже залишилося в ньому. Відтоді він ніколи не припиняв писати, і саме це допомогло йому витримати два роки служби після смерті найкращого друга [29].

Коли Етгар Керет став батьком, то вирішив і собі продовжити традицію його сім'ї. Проте батько його дружини був вельми знаним ізраїльським дитячим письменником, що наполягав саме на читанні книг дітям, адже це була традиція його сім'ї. Коли Лев Керет трішки підріс, то йому дали право вибору: *«кожного вечора він міг обрати або історію з книги, або історію з голови. Дуже швидко ми помітили, що коли наш син був спокійний, він завжди обирав історію з книги, а коли він був стурбований чимось, то віддавав перевагу історії з голови, так, наче усна та щойно вигадана історія була своєрідною терапією»* [31]. Саме син попросив тата записати та видати вечірні історії. Так Керет почав працювати в новому жанрі: *«коли я побачив цю дитячу книгу, я нарешті зрозумів увесь колоподібний шлях історій у моєму житті: від усних історій, які мені*

розповідав батько, до цієї книги історій, які я розповідав уже своєму синові» [31].

Історії та людяність були для Керета та його сім'ї не лише умовою та можливістю виживання, а й гідною метою в житті. В одному зі своїх інтерв'ю Керет розповідав, що його батьки завжди хотіли, щоб діти цінували не лише матеріальне буття. Батько Керета постійно повторював, що якщо вони повиростають, просто куплять собі гарну машину, гарну квартиру, заведуть гарну сім'ю, то будуть страшенно розчаровані. У їхній сім'ї навіть був страх, що хтось стане дантистом. Поступуючи важливість і необхідність чогось більшого за матеріальний добробут та комфорт, батьки ніколи не могли точно пояснити, що ж вони мають на увазі, що варто робити в житті, щоб не впасти в розчарування й депресію. Проте кожен із трьох дітей Ефраїма та Орени Керетів прийшов до розуміння метафізики власним шляхом: *«я думаю, у письмі є щось, що допомагає тобі піднятися над твоїм матеріалістичним існуванням, яке в інший спосіб намагаються подолати мій брат та моя сестра. Братові допомагає соціальний активізм, а сестрі – релігія. У нашій сім'ї немає жодного дантиста»* [13].

Доля моєї країни – моя доля. На шпальтах таких видань, як «The New York Times», «The New Yorker», «The Guardian», «The Independent», «Haaretz», Керет відверто говорить про надмірний та недоречний радикалізм теперішнього ізраїльського уряду, що, намагаючись подолати тероризм, бореться з виявами іншості, порушує права людей, ігнорує необхідність компромісу. Через таку гуманістичну позицію Керета називають антиізраїльським письменником. Друзі радять йому не публікувати статей на політичні теми задля безпеки його сім'ї, проте письменник не може мовчати. Його батьки вижили в період Голокосту, його син народився під час теракту, занадто багато разів під час поїздки до родичів чи походу в супермаркет йому разом із сім'єю доводилося ховатися від ракет, що вибухали неподалік: *«я не можу відділити політику від свого особистого життя, бо всі події, що трапляються в політичній сфері, одразу ж впливають на нього. Я не думаю, що зобов'язаний говорити, оскільки я письменник, але я просто не можу мовчати, коли відчуваю, що моя країна припускається помилок, за які ми всі потім розплачуємося»* [7].

Попри відсутність політичного діалогу з суспільними, Етгар Керет намагається провадити культурний діалог, головними меседжами якого є: прийняття іншого, непотрібність та штучність поділу на «свій» та «ворог», цінність кожного людського життя. Етгар Керет створив кілька

спільних проектів з арабським ізраїльським письменником Саїдом Кашуа, який є його близьким приятелем. Проте після останнього арабсько-ізраїльського конфлікту Саїд, що все життя провів у Ізраїлі, зазнавши різноманітних утисків, дискримінації, заради безпеки своєї сім'ї змушений був мігрувати: *«Ось я, палестинський араб, що знає лише іврит, застряг у центральному Іллінойсі. Я знаю, що в тебе та твоєї дружини були неприємності, оскільки ви наважувалися висловлювати іншу думку, яка суперечила насильницькій політиці та військовій машині, але я знову пишу до тебе, бажаючи отримати хоч крихту надії. Якщо ти хочеш, можеш збрехати, але, будь ласка, Етгаре, розкажи мені історію зі щасливим кінцем. Будь ласка»* [15].

Іноді арабсько-ізраїльська творча співпраця була плідною, іноді культурний діалог не вдавався. Проте один збірник оповідань Керета переклали арабською, але це довга історія, до якої до того ж причетний Жак Дерріда. Якось Етгар Керет брав участь у міжнародній конференції. Він повинен був сидіти поруч із двома арабськими письменниками, які публічно відмовилися від цього, висловившись про Керета не надто ввічливо. Фінальну промову мав виголосити Дерріда, що планував говорити про одинадцять вересня, проте замість цього він почав говорити про арабських письменників, їхню агресію та небажання міжкультурного діалогу.

Після конференції Дерріда підійшов порозмовляти з ізраїльським прозаїком та попросив у нього збірку його оповідань. Керет дав Дерріда англійський примірник, це побачив один із арабських письменників на ім'я Ізат аль-Газаві та теж підійшов попросити примірник. На жаль, у Керета більше не залишилося при собі книг. Це страшенно обурило аль-Газаві, він почав голосно кричати, що Керет не дав йому своєї книжки, бо він араб. Повернувшись в Ізраїль, Етгар надіслав Ізату аль-Газаві примірник прямісінько додому. Трохи згодом аль-Газаві відповів, що оповідання йому настільки сподобалися, що він переклав їх та збирається видати в Палестині. Проте щоразу, як Ізат збирався друкувати переклад книги Керета, відбувалися то збройні напади, то повітряні атаки на друкарню або десь поруч із нею. За тиждень до того, як книга з'явилася в крамницях, Ізат аль-Газаві помер від серцевого нападу, принаймні за офіційною версією. Менеджер із продажів книги в Палестині сказав, що весь наклад розкупили в перший же тиждень. Важко сказати з цілковитою впевненістю, чи то в Етгара Керета багато палестинських шанувальників, чи всі його книги викупив Хамас для того, щоб спалити [25].

Світ – багатозначний. Дехто з критиків Етгара Керета пише про його розгубленість, непевність, відсутність єдиної позиції. Проте це важко назвати ганджем, адже непевність, неоднорідність та поліфонічність – це характерні риси нашої епохи, як про це пише Зигмунд Бауман. У численних статтях та у своїх творах ізраїльський письменник закликає дивитися на речі не лише під одним кутом, цінувати індивідуалізм та шукати солідарності, прислухатися до себе та слухати інших, а не шукати одну-єдину істину, не зосереджуватися на фізичній силі, адже вона не гарантує екзистенційного спокою.

Попри складність проблематики, Керетове письмо просте, від мови до форми. Це короткі історії, часто гумористичного забарвлення, написані розмовним івритом. У них ідеться: 1) про звичайні та знайомі нам ситуації, крізь побутовість яких ми усвідомлюємо повсякчасну присутність метафізичних питань та неймовірну вагу навіть маленьких моральних проблем; 2) про абсолютно фантастичні події, що підсвічують увесь абсурд наших цілком реальних рішень. Керет дуже різний та непередбачуваний, він змінюється від оповідання до оповідання, залишаючись при цьому самим собою. Тому кожен читач може знайти в його прозі щось близьке. Далі публікуємо кілька його ранніх оповідань, що були видані у 1990-х роках.

ДОДАТКИ

Етгар Керет

РОЗБИТИ ПАЦЮ

Тато не погоджувався придбати мені іграшкового Барта Сімпсона. Мама була вже хотіла, але тато все не давав згоди. Він сказав, що я непутящий. «Навіщо купувати, га?» – питав він маму. «Навіщо це купувати? Він лише писне, а ти вже підхоплюєшся з місця». Ще тато сказав, що я не вмію цінувати гроші і що мама анітрохи не навчить мене цьому аж доти, доки я сам цього не засвою. Діти, яким просто так купують іграшкових Бартів Сімпсонів, виростають хуліганамі й грабіжниками кіосків, а все тому, що вони звикли легко отримувати бажане, не докладаючи жодних зусиль. Тому замість іграшкового Барта тато купив мені бридку порцелянову пацю з вузькою діркою на спині, тепер я виросту слухняним, я вже не стану халамидником.

Щоранку я мушу випити горнятко какао, хоча я його ненавиджу. Какао з молочною пінкою – це шекель, без пінки – півшекеля, але якщо,

випивши какао, я одразу заходжуся блювати, то нічогосінько не отримую. Монетки я кидаю паці в спину, і коли я трушу її, то вона шурхотить. Коли в паці буде повно монет, коли я труситиму її, а вона не робитиме «шурх-шурх», тоді я отримаю іграшкового Барта на скейтборді. Це тато так сказав, це повчально.

А взагалі-то паця – гарнюня, вона всміхається, коли я торкаюся її носа, коли кидаю шекель або пів у дірку в її спині, і найкраще – вона всміхається мені, навіть коли я нічого не кидаю. А ще я придумав паці ім'я – Песахзон, так звали людину, що мешкала в нашій поштової скриньці, з якої тато так і не зміг здерти наліпку з цим іменем. Песахзон не такий, як інші мої цяці, він значно спокійніший, без вогників, пружин та батарейок, що можуть потекти всередині. Я лише хочу піклуватися про нього, щоб він не гепнувся зі столу. «Песахзоне, обережно! Ти ж порцеляновий!» – кажу я, коли помічаю, що він трохи нахиляється і дивиться на підлогу, а він посміхається та покійно чекає, доки я візьму його на руки й опущу на підлогу. Я до смерті люблю, коли Песахзон посміхається, лише задля цього я п'ю какао з молочною пінкою, лише для цього кидаю монети йому в спину, це все, щоб побачити його усмішку. «Я люблю тебе, Песахзоне», – кажу йому після цього. «Я люблю тебе навіть більше, ніж маму з татом. Я завжди любитиму тебе, незважаючи ні на що, навіть якщо ти грабуватимеш кіоски. Але горе-біда тобі стрибати зі столу».

Вчора прийшов тато, взяв Песахзона зі столу та почав несамовито трусити. «Обережно, тату, – сказав я, – Песахзону заболить живіт». Але тато продовжував. «Він не робить “шурх-шурх”, ти знаєш, що це означає, Йоаві? Завтра ти отримаєш Барта Сімпсона на скейтборді». – «Гаразд, татку, – погодився я, – Барт Сімпсон на скейтборді, чудово. Тільки перестань трясти Песахзона, йому буде зле». Тато поставив пацятку на місце та пішов кликати маму. За хвилину він повернувся, тягнучи однією рукою маму та тримаючи в іншій молоток. «Бачиш, я мав рацію, – сказав мамі тато, – він уже вміє цінувати речі, чи не так, Йоаві?» – «Звісно, вмію, – відповів я, – аякже, але навіщо тобі молоток?» – «Це для тебе, – мовив тато та вклав мені його в руку. – Тільки обережно». – «Звісно, я буду обережним», – збентежено промовив я. Через декілька хвилин тату набридло чекати, й він випалив: «Ну розбий вже свою пацю». – «Що? – перепитав я. – Песахзона?» – «Так, так, Песахзона, – повторив він. – Ну розбий його, купиш Барта Сімпсона, ти гарно попрацював задля цього».

Песахзон усміхнувся мені усмішкою порцелянового пацятка, що розуміє кінець свого життя. Та хай він здохне, той Барт Сімпсон, щоб я вдарив молотком по голові свого друга? «Я не хочу Сімпсона». Я повернув татові молоток: «Мені вистачає і Песахзона». – «Ти не розумієш, – заперечив тато, – все добре, це повчально. Давай я розіб'ю його для тебе». Тато вже був замахнувся молотком, а я, поглянувши на збентежені очі мами та втомлену посмішку Песахзона, збагнув, що коли нічого не вигадано, то Песахзон помре. «Тагу», – сказав я, обхопивши його ногу. «Що, Йоаві?» – відповів тато, все ще тримаючи піднесений у повітря молоток. «Я хочу ще шекель, будь ласка, – благав я, – дай мені ще шекеля, щоб кинути Песахзону, завтра, після какао. І тоді я розіб'ю, завтра, я обіцяю, ще лиш один шекель». Тато усміхнувся та поклав молоток на стіл. «Ти бачиш? Ми виховали в дитини розуміння речей та процесів». – «Так, розуміння, – сказав я, – завтра». Сльози вже наверталися на очі.

Коли батьки вийшли з кімнати, я міцно-міцно обійняв Песахзона та розревівся. Песахзон нічого не говорив, лише тремтів у моїх руках. «Не варто хвилюватися, – прошепотів йому на вухо, – я врятую тебе».

Вночі я дочекався, поки тато додивиться телевізор та піде спати. Тоді я вийшов і тишком-нишком прокрався з Песахзоном через балкон. Ми довго йшли разом у темряві, допоки не дісталися тернового поля. «Пацятка просто обожнюють поля, – сказав я Песахзону, опускаючи його на землю, де росли колючки, – а особливо тернові поля. Тобі буде тут добре». Я чекав відповіді, та Песахзон мовчав, і лише коли я дружньо торкнувся його носа, він сумно поглянув на мене. Він розумів, що ми більше ніколи не побачимось.

ІБРИСОВА ТРАГЕДІЯ

Коли Едіону було п'ять, то з вікна батькової колісниці він побачив сліпця, що вештався вулицями. Його обличчя з виколотими очима було настільки стражденним, що хлопчик не зміг стримати сліз. Розповідали, що цей сліпця колись царював у Фівах, був сильним і мудрим, але доля виявилась могутнішою та підступнішою за нього. Молодий Едіон знав чимало історій про обачних і хоробрих правителів, що кидали виклики зловісній та жорстокій долі. Проте йому здавалося, що всі славетні герої, про яких він коли-небудь чув, наприкінці своїх днів не отримували нічого, окрім жорстокого вироку.

Едіон, ставши правителем, не менш відважним та метикуватим, ніж ті герої трагедій, все не міг

здихатися передчуття, що така ж самісінька доля чатує і на нього. І для того, аби подолати безжальний фатум, роздуми про який позбавили його спокою, Едіон вирішив з'ясувати, що призводить до неминучої загибелі.

Він присвятив усі свої дні вивченню життя славетних героїв, пошуку спільної основи їхніх трагедій. Кілька років працював Едіон у поті чола, геть забувши про державні справи, та, зрештою, знайшов відповідь: усіх славетних героїв згубила пихатість, лише гордощі давали їм віру в те, що вони здатні повстати проти Олімпу та проти долі. Але ж і сам Едіон не раз відчував, що його гордіня рветься назовні. Тепер, добре розуміючи невтішні наслідки, Едіон наполегливо шукав смирення. Він дав ім'я своїй гордині – Ібрис. І щоразу, коли пихатість прагнула взяти владу над ним, він повторював це ім'я та думав про Едипа з ранами замість очей. Тоді Ібрис зникав, як попіл від подуву вітру. І зажив Едіон гідним та щасливим життям, у якому не було ані пихатості, ані жалю. І на смертному ложі, оточений багатьма людьми, які справді любили його, Едіон зрозумів, що здійснив ще ніким не здійснений подвиг – переміг себе. «Ібрис», – прошепотів він і помер.

Гермес із почестями супроводжав у царство мертвих Едіона, який ішов слідом за ним, розправивши від гордощів плечі. Хоча час від часу йому здавалося, що Гермес іде попереду, ледь стримуючи глузливу посмішку, та в царстві мертвих Едіону виділили поважне місце. Ліворуч сиділа Антігона, а праворуч – Едип, трагічний образ якого було закарбовано в Едіоновій пам'яті ще з дитинства.

Через кілька хвилин до зали прийшов крилатий посланець, квапливо присунувся до одного з тих, хто сидів на лаві, та голосно почав бубоніти в саме вухо: «У грудні Королівський Театр Великої Британії ставитиме п'єсу про Вас, – напівпошепки сказав посланець Едипу, – з Кентом Бераном у головній ролі». – «Кент Беран гратиме мене?!» – не вірячи власному щастю, промовив Едип із задоволеною мармизою. «А п'єсу про тебе було введено до шкільної програми Шотландії», – шепнув посланець Антігоні, що зашарілася. «Ах, п'ятсот тисяч учнів оплакуватимуть мою долю», – мовила вона, заплакавши від щастя. Едіон, до якого всім було байдуже, і далі сидів на своєму стільчику, заслухавшись та завмерши від жаху. Що може бути жахливішим для славетного героя, ніж забуття?

І тільки для того, щоб розпач Едіона не був глибшим за саму безодню, десь так раз на тисячу років посланець човга повз нього, сповіщаючи, що ще один невідомий постмодерніст нашкрывав про нього таку-сяку історійку.

НІЧ, КОЛИ ПОМЕРЛИ АВТОБУСИ

Тої ночі, коли померли автобуси, я сидів на лавці біля зупинки й чекав. Вступився очима в прокомпостовані талони на проїзд, пильно розглядав дірки, намагаючись уявити, на що ж вони схожі. Була там одна дірка, що нагадувала зайця, і мені вона подобалася найбільше. Інші, хоч би скільки я на них витріщався, вони й далі були звичайнісінькими дірками. «Годину вже як пантруємо, – пробурмотів заспаний дідो, – мо', й більше. Най би дідько лисий побрав ті автобусні компанії! Як грошенята від адміністрації брати, то, вражі діти, прудкі, як раки на греблі, але швидше в Адамове лоно підеш, ніж їхнього автобуса діждеш». Старий закінчив скаржитися, поправив берет на голові та знову задрімав. Він усміхався із заплющеними очима, а я, терпляче ждучи, і далі вдивлявся в дірки на талонах, що все ще виглядали лише як дірки. Кудись мчав упрілий і захеканий молодик. Пробігаючи повз нас, він прогорлав, мов очманілий: «Більше немає сенсу чекати, автобуси померли, всі». Він почухрав собі далі, а коли був уже далеко від нас, то спинився, зіпер собі руку на лівий бік і обернувся до нас, мов забув щось сказати. Чи то слези, чи то краплі поту блищали на його щоках. «Усі!» – ще раз несамовито прокричав незнайомиць і побіг далі. Старий раптом прокинувся і злякано спитав: «Що він хтів, той оглашєний?» – «Нічого, дідо, нічого», – пробурмотів я. Піднявши із землі наплічник, я попрямував до дороги. «Агов, синку, куди се ти пішов?» – прокричав мені старий услід.

На іншій зупинці, що неподалік старої шоколадної фабрики, сиділи хлопець із дівчиною, граючи в оту гру пальцями, правил якої я ніколи не розумів. «Гей, – гукнув мене хлопець, подушечками пальців тягнучись до простягнутих

долонь дівчини, – що сталося з автобусами?» Я знизав плечима.

«Може, страйк, – сказав він дівчині. – Тобі варто заночувати в мене, вже пізно».

Я поправив шлейку наплічника, що муляла мені плече. Повздож головної автостради зупинки автобусів були безлюдні, напевно, всі зневірилися і порозходились по домівках. Їх не бентежив той факт, що автобуси не прибували. Я крокував далі на північ.

На вулиці Лінкольна я побачив перше понівечене мертве тіло, що лежало горілиць. Чорна гальмівна рідина заливала тріснуте вітрове скло. Я став на коліна і витер рукавом брудне вікно автобуса. Це був 42. Жодного разу не траплялося мені ним їздити. Я думаю, він з Петах-Тікви абощо. Порожній перевернутий автобус посеред вулиці Лінкольна. Мене охопив смуток, і я не міг зрозуміти, чому він настільки сильний.

На центральній зупинці автобусів було сотні, пальне з їхніх розірваних тіл ріками лилося на заанімілі в жалобі дороги. Десятки людей сиділи там, чекаючи на гуркіт бодай одного мотора, вони здіймали повні сліз очі до кожного колеса, що прокочувалося повз. Чоловік у кашкеті кондуктора вештався між людьми, намагаючись їх підбадьорити: «Безсумнівно, це тільки тут, у Хайфі є ще багато, вони зараз прийдуть, усе буде добре». Проте було цілком зрозуміло, що ніде не залишилося жодного автобуса.

Розповідали, що якийсь продавець східних ласощів спалив свій триколісний возик та пішов додому, що касетні магнітофони просто на полицках повиходили з ладу від болю, що навіть втомлені солдати, яким дозволили повернутися додому, мали у своїх очах не радощі, а глибокий смуток. Я знайшов вільну лавку біля зупинки, влігся й заплющив очі. Талони для проїзду лежали в моїй кишені, а дірки в них і далі були просто звичайними дірками.

Список літератури

1. Бауман З. Плинні часи: життя в добу непевності / Зигмунт Бауман ; [пер. з англ. Антона Марчинського]. – Київ : Критика, 2013. – 176 с.
2. Ben-Horin M. The history of Hebrew literature in Israel [Electronic resource] / Michel Ben-Horin // Jewish Virtual Library. – Mode of access: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/isdf/text/ben-horin.pdf> (date of access: 15.11.2016). – Title from the screen.
3. Butnick S. Etgar Keret on the language of the Gaza war [Electronic resource] / Stephany Butnick // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/scroll/186253/etgar-keret-tells-sayed-kashua-story> (date of access: 17.11.2016). – Title from the screen.
4. Butnick S. Etgar Keret tells Sayed Kashua a story [Electronic resource] / Stephany Butnick // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/scroll/186253/etgar-keret-tells-sayed-kashua-story> (date of access: 21.12.2016). – Title from the screen.
5. Carlos T. Writing is always an act of losing control: interview with Etgar Keret [Electronic resource] / Tobias Carlos // Hazlitt. – Mode of access: <http://hazlitt.net/feature/writing-was-always-act-losing-control-interview-etgar-keret> (date of access: 21.01.2017). – Title from the screen.
6. Chomsky Porat C. Israeli-Arab literature is part of the national canon too [Electronic resource] / Chassia Chomsky Porat, Azar Dakwar // Haaretz. – Mode of access: <http://www.haaretz.com/israel-news/premium-1.576852> (date of access: 22.01.2017). – Title from the screen.
7. Dorkofikis T. PEN Atlas Q&A: Etgar Keret [Electronic resource] / Tasja Dorkofikis // English PEN. – Mode of access: <https://www.englishpen.org/pen-atlas/pen-atlas-qa-etgar-keret/> (date of access: 12.02.2017). – Title from the screen.
8. Elad-Bouskia A. Arabic and/or Hebrew: the languages of arab writers in Israel [Electronic resource] / Ami Elad-Bouskia //

- York University. – Mode of access: <http://www.yorku.ca/kweiser/courses/6222/documents/Elad-Bouskila.pdf> (date of access: 18.11.2016). – Title from the screen.
9. Ephron D. 12 questions for Israeli writer Etgar Keret [Electronic resource] / Den Ephron // Newsweek. – Mode of access: <http://www.newsweek.com/12-questions-etgar-keret-358896> (date of access: 21.01.2017). – Title from the screen.
 10. Etgar Keret: by the book [Electronic resource] // The New York Times. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2015/07/12/books/review/etgar-keret-by-the-book.html> (date of access: 24.01.2017). – Title from the screen.
 11. Gilad E. A short history of Hebrew literature, from Genesis to Etgar Keret [Electronic resource] / Elon Gilad // Haaretz. – Mode of access: <http://www.haaretz.com/jewish/books/.premium-1.599276>. – Title from the screen.
 12. Grant L. Etgar Keret: Life: try it some time [Electronic resource] / Linda Grant // Independent. – Mode of access: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/features/etgar-keret-life-try-it-some-time-12655.html> (date of access: 10.01.2017). – Title from the screen.
 13. Hayden M. Etgar Keret brings his funny, humanist view to nonfiction with *The Seven Good Years* [Electronic resource] / Mack Hayden // Paste. – Mode of access: <https://www.pastemagazine.com/articles/2015/07/etgar-keret-brings-his-funny-humanist-view-to-nonf.html> (date of access: 15.01.2017). – Title from the screen.
 14. Inspiring and challenging the next generation through storytelling [Electronic resource] // The Charles Bronfman prize. – Mode of access: <http://thecharlesbronfmanprize.com/recipients/2016-etgar-keret-biography> (date of access: 23.01.2017). – Title from the screen.
 15. Kashua S. Tell me a story with a happy end [Electronic resource] / Sayed Kashua, Etgar Keret // The New Yorker. – Mode of access: <http://www.newyorker.com/books/page-turner/tell-story-happy-ending-exchange-etgar-keret-sayed-kashua> (date of access: 25.01.2017). – Title from the screen.
 16. Keret E. Do Israel still care about justice [Electronic resource] / Etgar Keret // The New York Times. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2015/08/04/opinion/do-israelis-still-care-about-justice.html> (date of access: 21.12.2016). – Title from the screen.
 17. Keret E. Gadget Glut [Electronic resource] / Etgar Keret // The New Yorker. – Mode of access: <http://www.newyorker.com/tech/elements/innovation-gadget-glut> (date of access: 13.01.2017). – Title from the screen.
 18. Keret E. Going vegetarian in Israel [Electronic resource] / Etgar Keret // The New York Times. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2015/11/01/magazine/going-vegetarian-in-israel.html> (date of access: 18.11.2016). – Title from the screen.
 19. Keret E. Ground up [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/86800/ground-up> (date of access: 21.01.2017). – Title from the screen.
 20. Keret E. I am not anti-israel, I am ambi-israel [Electronic resource] / Etgar Keret // The New York Times. – Mode of access: https://www.nytimes.com/2016/06/25/opinion/im-not-anti-israel-im-ambi-israel.html?_r=0 (date of access: 17.12.2016). – Title from the screen.
 21. Keret E. Idol worship [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/28690/idol-worship> (date of access: 12.02.2017). – Title from the screen.
 22. Keret E. Imaginary homeland [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/81674/imaginary-homeland> (date of access: 08.02.2017). – Title from the screen.
 23. Keret E. Israel's other war [Electronic resource] / Etgar Keret // The New Yorker. – Mode of access: <http://www.newyorker.com/books/page-turner/israels-other-war> (date of access: 02.02.2017). – Title from the screen.
 24. Keret E. It's never too late to atone [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/184229/never-too-late-to-atone> (date of access: 05.03.2017). – Title from the screen.
 25. Keret E. If you really grasp what is going on, in some sort of way, you should feel some desperation [Electronic resource] / Etgar Keret // The Believer. – Mode of access: http://www.believermag.com/issues/200604/?read=interview_keret (date of access: 14.12.2016). – Title from the screen.
 26. Keret E. My lamented sister [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/1476/my-lamented-sister> (date of access: 18.02.2017). – Title from the screen.
 27. Keret E. My less equal Israel [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/104936/my-less-equal-israel> (date of access: 21.01.2017). – Title from the screen.
 28. Keret E. Pastrami [Electronic resource] / Etgar Keret // The New Yorker. – Mode of access: <http://www.newyorker.com/books/page-turner/pastrami> (date of access: 15.11.2016). – Title from the screen.
 29. Keret E. Portrait of the author as a young man – serving in the Israeli army [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/141326/portrait-of-the-author> (date of access: 04.03.2017). – Title from the screen.
 30. Keret E. Strangers in their own country [Electronic resource] / Etgar Keret // Tablet. – Mode of access: <http://www.tabletmag.com/jewish-life-and-religion/187715/strangers-in-their-own-country> (date of access: 21.01.2017). – Title from the screen.
 31. Keret E. Stories we tell [Electronic resource] / Etgar Keret // Festival degli Scrittori. – Mode of access: <http://www.premiovonzezori.org/etgar-keret-stories-we-tell>. – Title from the screen.
 32. Keret E. Shiva [Electronic resource] / Etgar Keret // The New Yorker. – Mode of access: <http://www.newyorker.com/books/page-turner/shiva> (date of access: 10.11.2016). – Title from the screen.
 33. Keret E. Sometimes “Nazi” is the right word [Electronic resource] / Etgar Keret // The New York Times. – Mode of access: <https://www.nytimes.com/2014/01/18/opinion/sometimes-nazi-is-the-right-word.html> (date of access: 11.03.2017). – Title from the screen.
 34. Keret E. Stupor in our time [Electronic resource] / Etgar Keret // The New York Times. – Mode of access: <http://www.nytimes.com/2006/03/27/opinion/stupor-in-our-time.html> (date of access: 10.11.2016). – Title from the screen.
 35. Keret E. Ten rules for writers [Electronic resource] / Etgar Keret // Rokie. – Mode of access: <http://www.rokiemag.com/2012/09/ten-rules-for-writers/> (date of access: 27.01.2017). – Title from the screen.
 36. Mordue M. Etgar Keret turns memoirist in *The Seven Good Years* [Electronic resource] / Mark Morgue // The Australian. – Mode of access: <http://www.theaustralian.com.au/arts/review/etgar-keret-turns-memoirist-in-the-seven-good-years/news-story/ac56d7d3ba88ec6c9140d7f28fb192d3> (date of access: 25.01.2017). – Title from the screen.
 37. Pericoli M. Etgar Keret, Tell Aviv, Israel [Electronic resource] / Matteo Pericoli // The Paris Review. – Mode of access: <https://www.theparisreview.org/blog/2012/10/05/etgar-keret-tel-aviv-israel/> (date of access: 15.02.2017). – Title from the screen.
 38. Sacks R. Something out Somenting: Talking with Etgar Keret [Electronic resource] / Rebecca Sacks // The Paris Review. – Mode of access: <https://www.theparisreview.org/blog/2012/05/01/something-out-of-something-talking-with-etgar-keret/> (date of access: 14.04.2017). – Title from the screen.
 39. Seven Good Years: between the birth of a son, death of a father [Electronic resource] // NPR books. – Mode of access: <http://www.npr.org/2015/06/13/413911492/seven-good-years-between-the-birth-of-a-son-death-of-a-father> (date of access: 07.02.2017). – Title from the screen.

M. Oreshko

WHAT THE VOICE OF YOUNG ISRAEL TELLS US

Not only is Etgar Keret the most prominent Israeli author, but he also is one of the most well-known ones. His short stories were translated into more than 50 languages (including Arabic) and published in 42 countries. The writer has won different international awards and prizes, and was acclaimed as a genius by The New York Times. A year ago, in 2016, the first Ukrainian translation of the latest collection of Etgar Keret's stories "Suddenly, the Knock on the Door" was released. Consequently, several interviews with the author and few articles about him appeared in the press. Nevertheless, the Israeli writer is not very familiar to Ukrainian readers and critics. Due to the mentioned fact, the aims of this article are as follows: to provide more information about Keret's life path, to trace his motives and roots of writing, to disclose the text axiology, and to delineate the main features of poetics. In addition, the article juxtaposed two main perceptions of Etgar Keret's writing. One of them is based on the political position and the other one is built on aesthetical and ethical text values. Three short stories that were translated from Hebrew are offered so as to acquaint the readers with Etgar Keret's sensitive, concise, and implicitly noteworthy early prose.

Keywords: Israeli literature, the 1990s, postmodernism, Etgar Keret, biography, axiology, poetic.

Матеріал надійшов 15.06.2017

УДК 821.161.1.09“1925”

Пашко О. В.

ДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ЗБІРКИ ПЕРЕКЛАДІВ В. БРЮСОВА УКРАЇНСЬКОЮ (1925)

Збірка перекладів поезій Валерія Брюсова (1925) за редакцією Бориса Якубського є в українській літературі середини 1920-х років одним із найцікавіших перекладацьких проєктів, присвячених українсько-російським літературним зв'язкам. Переклади зробили Микола Зеров, Максим Рильський, Павло Филипович. У цій статті на основі нових архівних документів реконструйовано історію створення цієї збірки, зроблено спробу осмислити головні напрями рецепції творчості В. Брюсова в Україні 1920-х років, уперше друкуються раніше не відомі архівні джерела.

Ключові слова: Валерій Брюсов, Микола Зеров, Борис Якубський, Максим Рильський, Павло Филипович, Григорій Кочур, Володимир Коряк, Юрій Меженко, Ігор Поступальський, Іоанна Брюсова, неокласици, символісти, переклад, поезія «срібної доби».

У середині 1920-х років в Україні з'явилося кілька перекладацьких проєктів, пов'язаних з українсько-російськими літературними взаєминами: це «Антологія української поезії в руських перекладах» (1924) за редакцією С. Пилипенка та О. Гадова [33], збірка «Валерій

Брюсов. 1873–1924» (1925) та «Антологія російської поезії в українських перекладах» (1925), обидві за редакцією Б. Якубського.

Книжку вибраного «Валерій Брюсов. 1873–1924» видало 1925 року Державне видавництво України. Про те, що її було подано до друку ще